

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărti

Mark Twain

PRINȚ ȘI CERŞETOR

Traducere de Eugen B. Marian

CUPRINS

<i>Cronologie</i>	5
Capitolul I. Nașterea prințului și-a cerșetorului	11
Capitolul II. Copilăria lui Tom	13
Capitolul III. Întâlnirea lui Tom cu prințul	21
Capitolul IV. Începe necazurile prințului	32
Capitolul V. Tom înălțat la rang mare	38
Capitolul VI. Tom învață	49
Capitolul VII. Cel dintâi ospăt regal al lui Tom	61
Capitolul VIII. Întâmplarea cu sigiliul	67
Capitolul IX. Serbarea de pe fluviu	72
Capitolul X. Chinurile prințului	77
Capitolul XI. La Guildhall	90
Capitolul XII. Prințul și eliberatorul său	98
Capitolul XIII. Disparația prințului	117
Capitolul XIV. „Le roi est mort, vive le roi!“	125

Capitolul XV. Tom rege	143
Capitolul XVI. Ospățul de gală	161
Capitolul XVII. Fu-fu întâi, „regele zănaticilor“	166
Capitolul XVIII. Printul în mijlocul vagabonzilor	182
Capitolul XIX. Printul în mijlocul țăranilor	194
Capitolul XX. Printul și pustnicul	203
Capitolul XXI. Hendon aleargă în ajutor	213
Capitolul XXII. Victima perfidiei	220
Capitolul XXIII. Printul întemnițat	229
Capitolul XXIV. Evadarea	235
Capitolul XXV. Hendon Hall	240
Capitolul XXVI. Renegat	252
Capitolul XXVII. În închisoare	259
Capitolul XXVIII. Jertfa	274
Capitolul XXIX. Spre Londra	280
Capitolul XXX. Urcușul lui Tom	284
Capitolul XXXI. Procesiunea recunoașterii	289
Capitolul XXXII. Ziua încoronării	299
Capitolul XXXIII. Eduard pe tron	318
Încheiere. Dreptate și răsplată	330

Voi așterne pe hârtie o poveste, aşa cum mi-a fost spusă de către cineva care-o auzise de la taică-său, care la rândul său o știa de la tătâne-său, iar acesta, la rându-i, o aflase de la taică-său și aşa mai departe, cufundându-se tot mai adânc în vremurile trecute, cu trei sute de ani și mai bine în urmă, părinții îndințând-o feciorilor și astfel fiind păstrată până în zilele noastre. Se prea poate ca povestea aceasta să fie o filă de istorie adevărată, se poate să fie doar o legendă, o tradiție. Se poate iarăși să se fi petrecut ai doma, se poate să nu se fi întâmplat defel – dar nici vorbă că s-ar fi putut întâmpla.

Se prea poate că în vremurile cele vechi să fi cresut în adevărul ei cei înțelepți și învățați; se prea poate ca numai cei neînvățați și fără de minte să-o fi îndrăgit și să-i fi dat crezare.

CAPITOLUL I

Nașterea prințului și-a cerșetorului

În străvechea cetate a Londrei, într-o zi de toamnă ca toate celelalte, din al doilea pătrar al celui de-al şaisprezecelea veac, a venit pe lume un băietaş, într-o familie săracă pe nume Canty, care nu-i dorise nașterea.

În aceeași zi s-a născut alt copil englez, al unei familii bogate pe nume Tudor – care dorea din tot sufletul venirea lui pe lume. Întreaga Anglie dorea același lucru. Poporul englez îi dusese atât de mult dorul și-și pusese atâta nădejde în nașterea lui, încât acum, că se născuse cu-adevărat, mulțimea aproape-și pierduse mințile de fericire. Oameni care abia dacă se văzuseră vreodată se îmbrățișau, se sărutau și vărsau lacrimi de bucurie. Toată lumea era în sărbătoare: mai-marii, ca și cei umili, bogății, ca și săracii, petrecură, dăntuiră și cântară, se induioșără și-așa o ținură strună, zile și nopti în sir. În timpul zilei îți bucura ochii priveliștea Londrei,

Respect pentru oameni și cărți

cu steagurile - i voioase fluturând pe fiecare balcon și pe creasta fiecărui acoperiș, și cu alaiurile strălucite care străbateau străzile. Noaptea era de asemenea o desfătare să privești orașul, cu focuri mari, sărbătorești, aprinse la fiecare răspântie și cu cetele de oameni ce se veseleau în jurul lor.

În întreaga Anglie nu se mai vorbea de altceva decât despre noul-născut, Eduard Tudor, prinț de Wales, care dormea înfășat în scutece de mătase și atlaz, fără să aibă habar de toată zarva și hărmălaia din juru - i, fără să știe că semetii lorzi și trufașele lor doamne îl dădăcesc și veghează asupra - i, și fără să - i pese câtuși de puțin de asta.

Dar nimeni nu sufla niciun cuvîntel despre celălalt prunc, Tom Canty, învelit în bietelete lui zdrențe - nimeni, în afară de familia de cerșetori al cărei trai tocmai îl tulburase cu venirea sa pe lume.

CAPITOLUL II Copilăria lui Tom

Să sărim cu gândul peste câțiva ani. Londra era bătrână de cincisprezece veacuri și era un oraș mare – pentru vremea aceea. Avea o sută de mii de locuitori – unii socotesc că avea poate și de două ori pe-atât. Ulițele erau foarte strâmte, întortocheate și murdare, mai cu seamă prin partea unde locuia Tom Canty, nu departe de Podul Londrei. Casele erau de lemn, cu primul cat ieșit în afară și al doilea parcă scoțându-și coatele peste primul. Cu cât se înălțau mai sus casele, cu atât creșteau mai mult și în lățime. Aveau schelărie din bârne tari, încrucișate, cu zidărie temeinică între ele, acoperită cu tencuială.

Bârnele erau date cu roșu, cu albastru sau cu negru, după cheful stăpânului casei, ceea ce le dădea o infățișare foarte pitorească. Ferestrele pricăjite, cu ochiuri mărunte de geam, în formă de romb, se deschideau în afară, pe țățâni, ca ușile.

Casa în care locuia tatăl lui Tom se afla la capătul unei mici fundături murdare, numită Curtea

Respect pentru oameni și cărti

¹⁴ Gunoaielor, dincolo de Pudding Lane. Era o săndrama prăpădită, dărăpănată și înțesată cu o droaie de familii care n-aveau nici după ce bea apă. Liota lui Canty se îngrămădea într-o odaie, la al treilea cat. Mama și tatăl aveau un soi de laviță într-un ungher, dar Tom cu bunică-sa și cu cele două surori ale lui, Bet și Nan, nu se aflau la strâmtoare – stăpâneau toată podeaua și puteau să doarmă pe jos oriunde pofteau. Mai erau pe-acolo și rămășițele de la vreo două pături și câteva ghemotoace de paie vechi și murdare, însă ele nu meritau numele de pături, căci nu erau strânse în orânduială, ci doar trântite de-a valma într-un morman, în fiecare dimineață, iar seara, fiecare își alegea din grămadă ce socotea mai de folos.

Bet și Nan erau gemene și aveau cincisprezece ani. Erau fete cu inimă bună, dar soioase și lătoase, îmbrăcate în zdrențe și cufundate în bezna neștiinței. Mama lor semăna leit cu ele. Dar tatăl și bunica erau o pereche de diavoli cu chip de om. Se îmbătau ori de câte ori aveau prilejul, apoi se încăierau între ei sau se luau la harță cu oricine le pica în cale, blestemau și înjurau, fie că erau beți sau treji; John Canty era un tâlhar, și maică-sa, o cerșetoare. Făcuseră niște cerșetori și din copii, însă nu izbutiseră să-i deprindă și cu năravul hoției.

Printre lepădăturile care locuiau în casa aceea se afla – dar fără a se înălța cu ele – și un preot bătrân, bun la inimă, pe care regele îl alungase din casa și

Respect pentru oameni și cărti

din căminul lui, dându-i drept pensie doar câțiva gologani. Preotul acesta îi lua adesea deoparte pe copii și-i povătuia în taină de bine. Părintele Andrew îl mai învăța pe Tom și din puțina latină pe care o știa; îl învăța să citească și să scrie – le-ar fi învățat și pe fete, dar ele se temeau de batjocurile prietenelor, care n-ar fi răbdat să le vadă căpătând o asemenea ciudată poleială.

Toată Curtea Gunoaielor era un viespar la fel de păcătos ca vizuina lui Canty. Beția și harța din fiecare noapte, aproape până la ziuă, erau lege acolo. Capetele sparte erau ceva la fel de obișnuit ca foamea în aceste locuri. Totuși, micul Tom nu era nefericit. O ducea greu de tot, însă nu-și dădea seama de mizeria lui. Același trai amar îl duceau toți băieții din Curtea Gunoaielor, încât el își închipuia că aşa se cuvine să fie și mai bine nici nu se poate. Când venea acasă cu mâna goală, în asfințit, știa că mai întâi o să-l blestemem și-o să-l stâlcească în bătăi taică-său, iar după ce va isprăvi el, o s-o ia de la cap bunică-sa cea cumplită, arătându-se și mai iscusită în această îndeletnicire. Știa la fel de bine că, în inima nopții, maică-sa – înfometată cum era – se va strecura tiptil până la el, cu vreo firimitură sau vreo coajă uscată de pâine, pe care izbutise să-o păstreze, rămânând ea însăși lihnită – cu toate că adesea era prinsă tocmai când înfăptuia asemenea trădare și era scărmănată zdravăn din pricina aceasta de către bărbatul ei.

Respect pentru oamenii și cărti

Dar lui Tom i se părea că o duce îndeajuns de bine, mai cu seamă vara. Cerșea doar atât cât să nu-și pună pielea în băț, căci legile împotriva cerșetoriei erau aspre, și pedepsele grele, aşa că-i rămânea vreme destulă ca să asculte încântătoarele basme și legende pe care i le povestea bunul părinte Andrew – despre uriași și zâne, despre pitici și duhuri puternice, despre castele fermecate și crai și despre prinți a căror strălucire îți ia ochii. Tot ascultându-le, aceste povești minunate îl înari-paseră și, nopți de-a rândul, culcat pe mâna de paie scârboase, sleit de oboseală, mort de foame și-abia scăpat din vreo snoapeală, băiatul își descătușa închipuirea în întuneric și uita curând de durerile și de suferințele sale, zugrăvindu-și tablourile pline de desfătare ale vieții fermecătoare pe care o ducea un prințișor răsfățat, în vreun palat regal. Cu vremea, o dorință arzătoare începu să nu-i dea pace zi și noapte: să vadă cu ochii lui un prinț adevarat. Pomenise o dată despre asta tovarășilor lui de joacă din Curtea Gunoaielor, dar ei îl luaseră peste picior și-l batjocoriseră atât de nemilos, încât după aceea fu bucuros să-și păstreze visul pentru el.

Deseori citea cărțile cele vechi ale preotului și-l ruga să-i lămurească tot cuprinsul lor și să-l ajute să le înțeleagă. Încetul cu încetul, visele și cititul aduseră unele schimbări în viața lui. Făpturile din visele sale erau atât de alese, încât Tom începu să se scârbească de straiele sale ferfenițite și de murdăria

Respect pentru oameni și cărți

în care trăia și să-și dorească a fi curat și a avea străie mai bune. Se juca mai departe în noroi, ca și pân-atunci, și chiar cu plăcere, dar, în loc să se bălăcească în Tamisa doar de haz, începu să prețuiască mai mult îndeletnicirea aceasta, fiindcă aşa putea totodată să se spele și să se curețe.

Tom găsea totdeauna câte ceva la care să căște gura prin împrejurimi, prin Maypole și Cheapside și pe la iarmaroace, iar din când în când, ca și ceilalți locuitori ai Londrei, avea norocul să vadă o paradă militară, când vreun năpăstuit de neam mare era dus în lanțuri la închisoarea din Turnul Londrei – pe jos sau cu barca. Într-o frumoasă zi de vară, o văzu pe sărmanna Anne Askew¹ laolaltă cu trei bărbați, urcând treptele rugului din Smithfield și auzi pe un fost episcop rostindu-le o predică, care nu-l interesă câtuși de puțin. Da, la urma urmei, viața lui Tom se scurgea destul de interesant și de plăcut.

Treptat, tot citind și visând întruna la viața prinților, Tom fu atât de puternic înrâurit, încât – fără să-și dea seama – începu să facă pe prințul. Graiul și purtările sale deveniră ciudat de simandicoase, potrivite cu ceremonialul curții regale, spre nețărmurita înveselire a prietenilor săi aproiați. Dar, cu fiecare zi, influența lui Tom asupra băieților creștea, și, cu timpul, ei ajunseră să-l socotească, cu

¹ Poetă engleză (1520/21–1546), condamnată și arsă pe rug pentru erenzie (n.red.)

Respect pentru oameni și cărți

un fel de respect amestecat cu teamă, drept o ființă deosebită. Părea că știe atât de multe și putea să spună și să facă lucruri atât de minunate!

Și, dincolo de toate, avea atâta înțelepciune, o minte atât de pătrunzătoare! Spusele lui Tom și isprăvile lui erau povestite de băieți celor mai în vîrstă, și curând și aceștia începură să vorbească despre Tom Canty și să-l socotească drept o făptură neobișnuită și nespus de înzestrată. Oameni în toată firea veneau de multe ori la Tom după o povăță și rămâneau adesea uimiți văzând cât de plină de miez și bine cumpănită era judecata lui. Într-un cuvânt, devenise un adevărat erou pentru toți cei care-l cunoșteau, în afară de familia sa, căci numai ei nu vedea nimic de soi într-însul.

După o bucată de vreme, Tom își înjghebă în taină o curte regală. El însuși era prințul, tovarășii săi de joacă preferați erau străjerii, șambelanii, scutierii, sfetnicii, lorzii și doamnele din suită și familia regală. În fiecare zi, aşa-zisul prinț era primit de prietenii săi cu un întreg ceremonial complicat, învățat de Tom din lecturile sale romanțioase. În fiecare zi, treburile însemnate ale maimuțarelui aceleia de regat erau dezbatute în consiliul regal și în fiecare zi „Înălțimea Sa“ trâmbița decreee către închipuitele sale oștiri, flotile și către viceregii ținuturilor stăpânite de el.

După care se ducea, în zdrențe, să cerșească vreo câțiva gologani, să roadă o biată coajă de pâine,

Respect pentru oameni și cărți

să-și primească tainul de scatoalce și sudălmi și apoi să se trântească pe maldărul de paie puturoase, spre a-și lua de la capăt deșarta măreție, în vis.

Și totuși dorința de a vedea măcar o dată un prinț adevarat, în carne și oase, creștea zi de zi, săptămână de săptămână, tot mai aprinsă, până ce, în cele din urmă, absorbi toate celelalte dorințe și devini singura patimă a vieții sale.

Într-o zi de ianuarie, umblând ca de obicei cu cerșitul, hoinărea amărât în sus și-n jos pe ulițele din preajma lui Mincing Lane¹ și a ulicioarei East Cheap.

Ceasuri în sir, desculț și rebegit, privea la geomurile prăvăliilor cu de-ale gurii, poftind amarnic la îmbietoarele plăcinte cu carne de porc și la celelalte născociri ucigătoare, rânduite acolo spre a fi privite – căci pentru el erau bucate alese, bune pentru îngeri – cel puțin aşa păreau, judecând după miros, fiindcă norocul nu-i hărăzise să se înfrunte vreodată cu asemenea bunătăți. Cădea o burniță rece, văzduhul se întunecase; era o zi posomorâtă.

Seara, Tom ajunse acasă, pătruns de ploaie până la oase, și atât de sleit de oboseală și de lihnit, încât până și tatăl și bunica lui își dădură seama în ce hal jalnic era și fură mișcați – în felul lor. De aceea, îi traseră un toc de bătaie și-l trimiseră pe dată la culcare. O bună bucată de vreme, durerea și foamea,

¹ Veche stradă din Londra, unde se aflau prăvăliile marilor negustori de ceai (n.tr.)

Respect pentru gamepi și cărți

înjurăturile și zarva încăierărilor care nu mai conțineau în casă nu-l lăsără să închidă ochii. Dar, în cele din urmă, gândurile sale plutiră alene către îndepărтate și romantice meleaguri, și Tom adormi în tovărașia unor vlastare prinциare, care trăiau în palate vaste și aveau cete de slujitori ce făceau plecăciuni la picioarele lor sau zburau să le împlinească poruncile. Apoi, ca de obicei, visă că el însuși era odraslă de viață regească.

Toată noaptea, slava și măreția rangului său regal scânteiară în juru-i. Păsea printre șiruri de lorzi și înalte doamne, într-o învăpăiere de lumină, trăgând în piept miresme dulci, sorbind o muzică desfătătoare și răspunzând ici cu un zâmbet, colo cu o ușoară aplecare a capului său prințiar, respectuoaselor plecăciuni supuse ale acelei mulțimi scliptoare, ce se dădea în lături ca să-i facă loc.

Iar în zori, când se trezi și privi săracia lucie din juru-i, visul său avu urmarea obișnuită: tot ce-l înconjura îi păru de o mie de ori mai becisnic. Atunci îl copleși amărciunea, i se frânse inima și-l podidiră lacrimile.